

Identitet, lipanj 2001.

Bernard Poncet, voditelj Misije OSCE-a u Hrvatskoj: “Primjena vladavine zakona glavni je izazov hrvatskoj Vladi”!

Ceka nas puno posla!

Razgovarao: Milorad Bošnjak

“Medunarodna zajednica i Vlada RH su u startu ozbiljno podcijenile velicinu napora potrebnog za rješavanje ključnih pitanja koje pokriva mandat OSCE: povratka izbjeglica, rješavanja imovinskih pitanja, reforme sudstva... Naš zaključak da do ostvarenja mandata treba obaviti još puno posla ne treba izazvati iznenađenje” – kaže Poncet.

S kakvom ocjenom Republika Hrvatska polaže teški test svoje demokratizacije, najvažniji za ravnopravno uključivanje u red civiliziranih država? Dio odgovora na citirano pitanje ekskluzivno smo dobili od gospodina **Bernarda Ponceta, voditelja Misije Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)** – Organizacije za evropsku sigurnost i suradnju – u Republici Hrvatskoj. Dio, jer g. Poncet nije pristao odgovoriti na sva naša pitanja, izvinjavajući se da OSCE za neka od njih nije nadležan. Diplomatski je odbio razgovarati o bilo čemu, što *striktno* ne spada u okvir njegove misije. Interview je, uz prethodno dostavljanje spiska od 16 pitanja u Misiju OSCE-a u Zagrebu, autoriziran.

Naš sugovornik, porijeklom Francuz, koji je, uz ekonomiju, studirao i hrvatsko-srpski jezik, diplomat je od karijere.

- **“IDENTITET”:** Upravo ste prezentirali petogodišnji izvještaj o napretku Hrvatske u ispunjavanju njezinih međunarodnih obveza. Što je bila glavna procjena u tom izvještaju?

PONCET: - Dopustite mi, da kažem nekoliko riječi o pripremanju ovog petogodišnjeg izvještaja. Misija OSCE-a dobila je zadatak da ga pripremi slijedom odluke Stalnog vijeća OSCE-a u Becu, te na prijedlog Hrvatske. Izvještaj sadrži iscrpan pregled napretka Hrvatske u ispunjavanju njezinih međunarodnih obaveza, od početka Misije OSCE-a u aprilu 1996. Misija je tu obavezu shvatila vrlo ozbiljno i nekoliko mjeseci je radila na pripremanju izvještaja, te provjeri i ponovnoj provjeri točnosti njegovih podataka i procjena. Radeci na tome, nismo mogli previdjeti teške probleme koje je sadašnja hrvatska vlada naslijedila stupanjem na vlast, a koji nesumnjivo utjecu na brzinu i efikasnost kojom se ti problemi rješavaju.

OSCE smatra da su, kako međunarodna zajednica, tako i hrvatska Vlada na početku ozbiljno potcijenile velicinu napora potrebnog za rješavanje ključnih pitanja koje pokriva naš mandat. Pitanja od najveće važnosti, kao što su održiv povratak hrvatskih građana srpske nacionalnosti, rješavanje krajnje složenih

imovinskih pitanja, reforma sudstva i primjena vladavine zakona, predstavljaju glavne izazove Vladi. Prema tome, naša konstatacija da puno posla još uvijek treba obaviti do ostvarenja mandata OSCE-a, ne bi trebala izazvati bilo kakvo iznenađenje.

Uz sve navedeno, naš izvještaj bilježi i značajan napredak na više područja, uključujući slobodu medija, organizaciju slobodnih i pravednih izbora, reforme policije i stvaranja otvorenijeg i demokratskije atmosfere, koje se često previda. To su sve važna dostignuća i Vlada zaslužuje priznanje za napredak na tim područjima.

ODSUSTVO PRAVNOG REŽIMA

- **Nedavno ste izjavili da nema značajnog povratka izbjeglica u Hrvatsku. Koje su glavne prepreke tom povratku i kako ih se može prevladati?**

- Iako je broj povratnika važan, mi ključnim smatramo pitanje održivosti takvog povratka. Moraju se stvoriti uvjeti za povratnike da kada se jednom vrate mogu ostati, a ne da jednostavno pokupe svoje isprave i odu. To znači da povratnici trebaju, prije svega, moći ponovo ući i nastaniti se u svojoj imovini. Nažalost, mnogi od njih još ne mogu to učiniti ni nakon puno godina, jer je njihova kuća srušena ili ju je netko drugi zaposjeo. Naša je procjena, da najveću prepreku povratku izbjeglica predstavlja nedostatak sveobuhvatnog pravnog režima za povrat imovine. Drugim riječima, a to će zvučati poznato mnogim izbjeglicama, proces povrata imovine u Hrvatskoj još je uvijek opterećen poteškoćama.

Taj problem se nalazi u središtu našeg mandata, koji se sastoji u tome da se potpomaže, savjetuje i promatra Hrvatsku u njezinim naporima da stvori uvjete za održiv povratak izbjeglica. Stoga smo savetovali Vladi da treba prepoznati potrebu za usvajanjem i usvojiti sveobuhvatan, transparentan i funkcionalan pravni okvir za povrat imovine, važeci za cijelu državu (tj. i izvan područja posebne državne skrbi), u skladu s međunarodnim standardima. Taj pravni okvir trebao bi omogućiti brz povrat imovine njezinim zakonitim vlasnicima. Također bi trebao omogućiti rješavanje izgubljenih stanarskih prava, bilo kroz povrat stanova, dodjelu drugog stambenog prostora ili kroz odgovarajuću naknadu. Vjerujemo, da je sad vrijeme da se počne rješavati ovo pitanje, koje koci potencijalni povratak nekoliko hiljada izbjeglica.

- **Je li Vlada pokazala namjeru provođenja tih reformi?**

- Vlada je izjavila da podržava bezuvjetan povratak srpskih izbjeglica i raseljenih osoba, koje se žele vratiti, te da nema političkih prepreka postizanju tog cilja. Izjavili smo da Vlada, kao potvrdu svoje proglašene politike, isto tako mora poduzeti praktične administrativne i pravne korake, koji bi jamčili pravomocno pravo na bezuvjetan povratak svim predratnim stanovnicima. Također smo priznali važne prve korake, koje je Vlada poduzela odlukama donesenim u Kninu 29. marta ove godine, koje su predstavljene međunarodnoj zajednici 9. maja, a odnose se na aspekte povrata imovine,

pomoci u obnovi, hitne socijalne pomoci i razvoja infrastrukture. To je dobar pocetak, ali smatramo da treba uložiti još puno dodatnog rada da bi se dalje gradilo na tom pocetku.

ZAKON PUN DISKRIMINACIJE

- **Izrazili ste nezadovoljstvo hrvatskim Zakonom o podrucjima od posebne državne skrbi, koji, kako tvrdite, ima nepovoljan ucinak na povratak izbjeglica. Zašto?**

- Zakon je donesen u 1996. godini i sadržavao je niz disriminirajucih odredbi, koje su pobudile zabrinutost međunarodne zajednice. To je zatim izmijenjeno i dopunjeno u julu 2000., kada su diskriminirajuće odredbe izbacene. Novi, izmijenjeni i dopunjeni zakon, sad omogućuje povrat imovine vlasnicima cija je kuca bila dodijeljena na privremeno korištenje drugim osobama, na temelju Zakona o podrucjima od posebne državne skrbi. Iako su, prema našoj procjeni, odredbe zakona koje ureduju povrat imovine nejasne i ne ustanovljuju pravnu sigurnost za vlasnike imovine, treba reci da se, prema Vladi, ovaj zakon odnosi samo na ogranicen broj posjeda. To je stoga što je vecina domova bila dana na privremeno korištenje drugim osobama, temeljem Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom, koji je usvojen 1995. i ukinut 1998. Posljedice ovog zakona do sad nisu bile pravilno rješavane, što znaci da je oko 10.000 kuca još uvijek zaposjednuto temeljem ovog ukinutog zakona! Ponavljam svoje gledište da postoji hitna potreba za donošenjem sveobuhvanog zakonodavstva o povratu imovine, koji bi bili u skladu s hrvatskim Ustavom i međunarodnim standardima o ljudskim pravima.

- **Da li biste mogli ukratko uporediti hrvatsku državnu politiku prema nacionalnim manjinama tokom prijašnje vladavine HDZ-a sa jednoipolgodišnjom vladavinom “šestorke”?**

- Iako period od jedne i pol godine i drugacije okolnosti, otežavaju povlacenje paralela, moglo bi se ocijeniti da je politika sadašnjih vlasti prema nacionalnim manjinama više usmjerena prema ispunjavanju međunarodnih obaveza i zadaca od strane Hrvatske. Nova Vlada je u junu 2000. usvojila dva zakona, koji ureduju pravo na školovanje i pravo na službenu upotrebu jezika nacionalnih manjina. Kasnije je osnovana radna skupina Vlade, koja je ukljucivala predstavnike nacionalnih manjina, kako bi pripremila nacrt novog Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Ipak, ovaj zakon još nije usvojen i još je uvijek u pripremi, uz konsultacije s Venecijanskom komisijom Vijeca Evrope. Nadamo se, da će taj zakon u skoroj buducnosti biti usvojen.

“FRIZIRANJE” ZAKONA - VIŠE UHAPŠENIH!

- **Kako komentirate nedavna hapšenja Srba baš uoci samih lokalnih izbora? Da li je to bilo smišljeno kako bi se demoraliziralo srpsko biracko tijelo?**

- Neki od predstavnika srpske zajednice su ukazivali na povezanost između raznih hapšenja i izborne kampanje, pa ipak, mi ne bismo mogli potvrditi takvo mišljenje. Hrvatske vlasti su izvijestile Misiju, da je sudstvo i državno odvjetništvo od oktobra

2000. započelo s revizijom slučajeva ratnih zlocina, koji su ostali neriješeni u raznim stadijima postupka. Mi smo podržali te aktivnosti, podrazumijevajući da je riječ o objektivnom istraživanju ratnih zlocina. To bi također trebalo doprinijeti osjećaju veće transparentnosti sustava i osigurati pravnu sigurnost, ako se slučajevi rješavaju efikasno i u skladu s međunarodnim zakonima i standardima. Ipak, revizija je dovela do povećanja broja uhapšenih pojedinaca, te je usprkos velikom broju puštenih osoba uzrokovala naknadni osjećaj nesigurnosti u srpskoj zajednici.

- **Da li je hrvatsko sudstvo služilo politici etnickog čišćenja srpske zajednice u Hrvatskoj?**

- Nemam spoznaje ni o čemu što bi podržalo takvu optužbu. Također smatram da ne bismo smjeli nastaviti s upotrebom tih termina kad opisujemo današnje događaje, jer se nadam da oni pripadaju drugom, prošlom vremenskom periodu.

- **Mislite li da su sudski postupci protiv državljana hrvatske narodnosti koji se sumnjice za ratne zločine prespori i zašto?**

- Ja to ne bih tako okarakterizirao. Sudski postupci u slučajevima ratnih zlocina u cijelosti su ponekad prespori a ponekad prebrzi, imajući u vidu složenost te vrste kršenja humanitarnog prava. Najvažnija kvaliteta koju tražimo je objektivnost i strogo pridržavanje zakonskih odredbi.

(PRE)POLITIZIRANO SUDSTVO?

- **Da li je hrvatsko sudstvo previše ispolitizirano?**

- Definitivno još dosta treba učiniti da bi se osigurala stvarna nezavisnost i nepristranost sudstva. To je proces koji, kao što se pokazalo u drugim tranzicijskim državama, traži puno vremena. Moramo biti strpljivi, imajući na umu kako je cijelom sudskom sustavu potrebna reforma. Na primjer, treba raditi na poboljšanju djelotvornosti sudstva, na smanjenju broja neriješenih slučajeva, te na unapređivanju kvalitete sudske stručnosti na svim razinama.

- **Da li u hrvatskoj politici primjećujete znakove ukidanja kolektivne krivnje Srba za sve ratne i poslijeratne nesreće?**

- Sigurno je bilo izjava visokih funkcionera da će se o gonjenju za teška kršenja humanitarnog prava odlučivati na temelju individualne krivnje. Rekao bih, da je napredak u ovom području brži nego drugdje, kao na primjer pri povratu imovine, gdje su znakovi koji se šalju kontradiktorni...

PITAJTE DRUGE!

- **Može li sadašnje državno vodstvo Republike Hrvatske tokom svog mandata ispuniti najvažnije obaveze sadržane u Sporazumu o stabilnosti i udruživanju, što je i karta za ulazak u Evropsku uniju?**

- Bojim se, da cete to pitanje morati uputiti mojim kolegama u uredu Evropske komisije jer vam ja nisam u mogucnosti odgovoriti.

RH U EU?

- **Vidite li Hrvatsku kao clanicu Evropske unije u ovoj deceniji?**

- O tome ne odlucujemo mi, vec je to stvar Evropske unije...

NEVLADINE ORGANIZACIJE

- **Suraduje li OSCE s nevladinim organizacijama u Hrvatskoj? Da li smatrate da bi suradnja između hrvatskih vlasti i nevladinih udruga također trebala biti bolja, i zašto?**

- Naši ljudi redovno rade i suraduju s nevladinim udrugama. Smatramo, da je to važan dio našeg mandata jer je stanje nevladinih udruga izuzetno važan pokazatelj demokratske zrelosti jedne države. Nakon višegodišnje borbe, nevladine udruge su pocele napredovati u Hrvatskoj i javnost je sve svjesnija važnosti njihove uloge.

Iako mi nismo ni humanitarna niti donatorska organizacija, osiguravali smo fondove za neke manje temeljne projekte, kako bi potpomogli lokalne nevladine udruge. Sada smo od naše organizacije zatražili da poveca fondove koji su namjenjeni razvoju domacih kapaciteta za nadgledanje aktivnosti vlade, kada jednom OSCE i druge međunarodne organizacije završe svoje mandate u zemlji. Uloga nevladinih udruga ce tada biti od najvece važnosti u preuzmanju veceg dijela onoga što mi radimo danas. Kada su u pitanju hrvatske vlasti, mislim da je prioritet na ovom podrucju donošenje novog Zakona o udrugama, koji ce uređivati osnivanje i djelovanje nevladinih organizacija.